

SKJULT EIERSKAP

I NORGE

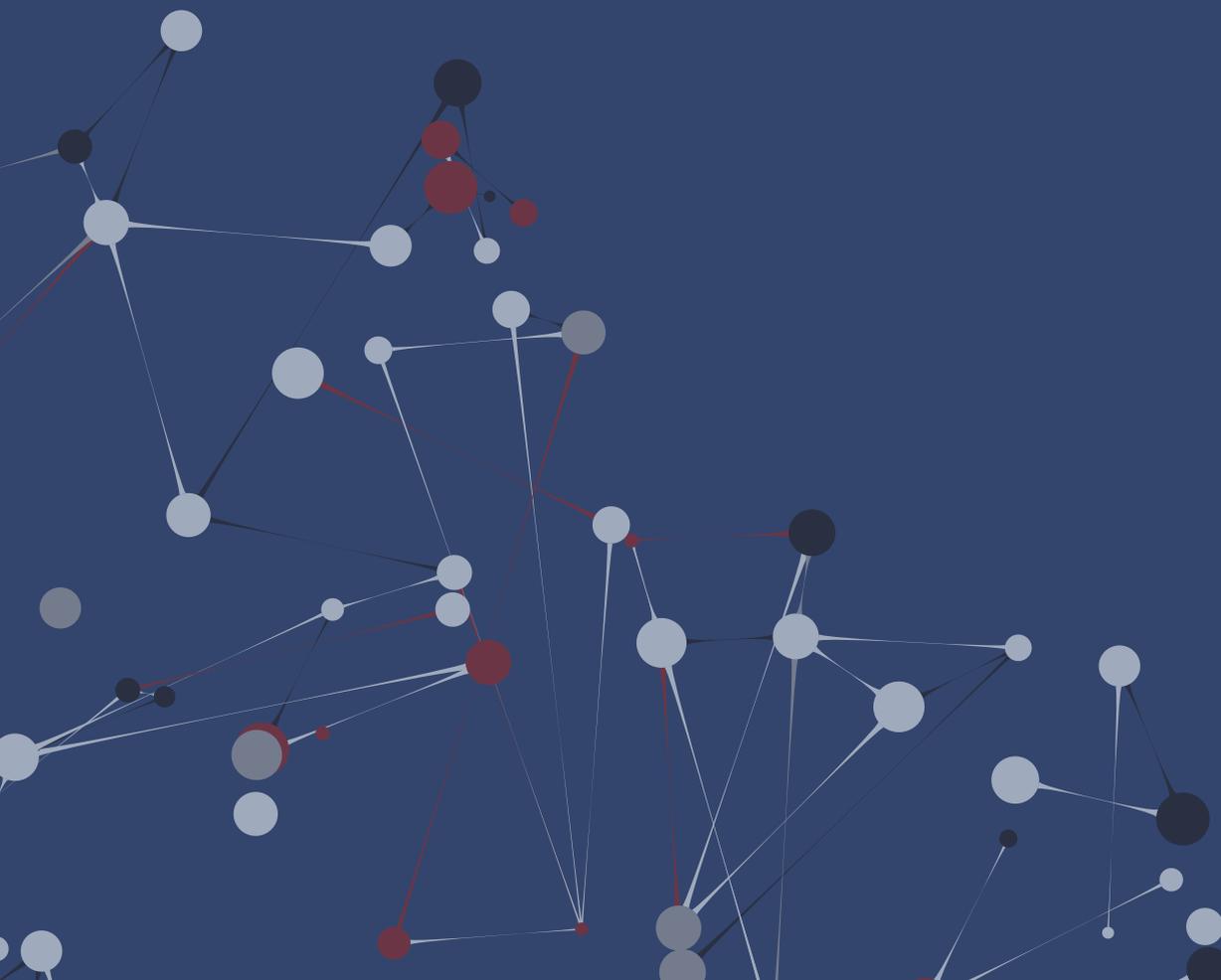
Analyse av det nye eierregisteret

Rapporten er skrevet og utgitt av **Tax Justice Norge**.
Open Ownership har bistått med teknisk rådgivning.
Prosjektet er finansiert av **Finansmarkedsfondet**.

Forfattere: Jonas Veland, Kaja Guttormsgaard og Andreas Fjeldskår.
Grafisk design: Kaja Guttormsgaard, Jonas Veland og Tora Danielsen.

Henvendelser om rapporten kan rettes til info@taxjustice.no.

FINANSMARKEDSFONDET

INNHALDSFORTEGNELSE

Sammendrag	s. 3
1. Innledning	s. 5
○ Om rapporten	s. 6
2. Hva er en reell rettighetshaver?	s. 7
3. Veien mot det nye eierregisteret	s. 9
○ Åpenheten utfordres	s. 9
○ Dagens register	s. 11
4. Registerets tekniske kvalitet	s. 12
○ Rammeverk for den tekniske analysen	s. 12
○ Styrker og svakheter	s. 13
5. Registerets innhold	s. 15
○ Analytisk metode	s. 15
○ Begrepsavklaring	s. 16
○ Hovedfunn	s. 17
○ Omfang og avvik.....	s. 18
○ Komplekse eierkjeder	s. 20
○ Utenlandsk eierskap	s. 21
▪ Omfanget av utenlandsk eierskap.....	s. 21
▪ Land med flest eierkoblinger til Norge	s. 22
▪ Skatteparadis	s. 23
▪ Utenlandsk eierskap fra et sikkerhetspolitisk perspektiv	s. 25
▪ Utenlandsk eierskap av viktige økonomiske sektorer	s. 25
6. Konklusjon og anbefalinger	s. 32
○ Registerets tekniske utforming og brukervennlighet	s. 32
○ Hva registeret kan – og ikke kan – fortelle oss om eierskap i Norge	s. 33
○ Anbefalinger	s. 34
▪ Funksjonalitet	s. 34
▪ Tilgang	s. 35
▪ Koordinering	s. 36
▪ Hovedanbefalinger	s. 37
Fotnoter	s. 38

SAMMENDRAG

At en ikke vet hvem som eier hva, utfordrer rettferdighet, trygghet og tillit i samfunnet.

Registeret over reelle rettighetshavere skal gi oss mer åpenhet. Tiltaket skal skjære gjennom kompliserte eierstrukturer og vise hvem de fysiske personene som kontrollerer norske virksomheter, faktisk er. I 2024 lanserte det norske registeret over reelle rettighetshavere. Har vi dermed fått mer åpenhet i eierskap?

I denne rapporten presenterer Tax Justice Norge vår analyse av det nye eierregisteret. Vi ser både på registerets tekniske innretning, og hvilken ny informasjon om eierskap og kontroll av norske virksomheter vi har fått.

Selv om registeret har en sofistikert teknisk løsning, er denne vanskelig tilgjengelig. Det er kun et fåtall aktører som har tilgang, og de tekniske begrensningene gjør det vanskelig å ta i bruk informasjonen en har krav på innsyn i.

Den empiriske gjennomgangen viser også at mye av informasjonen i registeret er mangelfull. Hadde flere fått tilgang, og hadde tilgangen medført bedre vilkår, kunne flere kvalitetssikret informasjonen.

Registeret gir likevel et viktig innblikk i kompleksitet i eierstrukturer, og informasjon om utenlandsk eierskap. På neste side ser du hovedfunn i analysen av innholdet i det nye eierregisteret.

Våre hovedanbefalinger er som følger:

1 Registeret over reelle rettighetshavere må ha en effektiv tilgangsmekanisme. Dette innebærer et brukergrensesnitt, søk på virksomhets- og personnavn, samt mulighet for nedlasting av totalbestand og selvbestemte mengder data.

2 Registeret må åpnes for allmennheten. Som strakstiltak må den åpnes for flere aktører, som offentlige innkjøpere og politiske partier.

3 Terskelen for å regnes som reell rettighetshaver bør senkes fra 25 % til 5 %.

4 Registeret må kobles sammen med annen eierskapsinformasjon i et felles økosystem for eierskapsopplysninger, som er av høy kvalitet, åpent og gratis.

5 Norge må arbeide internasjonalt for å bygge og forbedre systemer for automatisk informasjonsdeling og åpenhet om eierskapsopplysninger på tvers av landegrenser. Målet må være et globalt eierregister.

TABELL 1: HOVEDFUNN OM INNHOLDET I DET NYE EIERREGISTERET

Dimensjon	Hovedfunn
Omfang og avvik	<ul style="list-style-type: none"> • 461 874 virksomheter er søkbare i registeret, hvorav 325 200 har oppgitt at de har reelle rettighetshavere. • 248 502 unike personer er oppgitt som reelle rettighetshavere. • 18 % av virksomheter har ikke registrert opplysninger, har registrert at de ikke kan identifisere reelle rettighetshavere, eller har registrert opplysninger som ikke identifiserer reelle rettighetshavere i tilstrekkelig grad. • 469 virksomheter har oppgitt en reell rettighetshaver som er død. • 55 virksomheter har registrert reelle rettighetshavere i alderen 1 til 12 år.
Komplekse eierkjeder	<ul style="list-style-type: none"> • 28 % av virksomheter har registrert mellomliggende virksomheter. • De mest komplekse eierkjedene har inntil 17 virksomheter mellom rapporteringspliktig virksomhet og reelle rettighetshavere. • Det finnes virksomheter med inntil 33 registrerte reelle rettighetshavere innenfor eierkjeden.
Utenlandsk eierskap	<ul style="list-style-type: none"> • 10 % av virksomheter har utenlandske reelle rettighetshavere. • 1 031 virksomheter har registrert reelle rettighetshavere med statsborgerskap fra Russland, Kina eller Iran. • 2 609 virksomheter oppgir å ha norske reelle rettighetshavere som bor i Sveits. • 10 % av virksomheter innen kritisk infrastruktur oppgir å ha reelle rettighetshavere med utenlandsk statsborgerskap.*

* Vi kommer nærmere inn på hva vi legger i kritisk infrastruktur i vår analyse av utenlandsk eierskap av viktige økonomiske sektorer i del 5, på side 26.

1. INNLEDNING

Hvem eier norske virksomheter?

Manglende kunnskap om eierforhold undergraver rettferdige skattesystemer, da informasjon om formue og inntekt er en forutsetning for riktig skattlegging.

Hemmelighold skjuler også korrupsjon, hvitvasking, terrorfinansiering, sanksjonsomgåelser, skaper konkurransevridning og muliggjør innsidehandel. Slik NSM, E-tjenesten og Økokrim påpeker, er skjult eierskap også en trussel mot nasjonal sikkerhet – spesielt når det sikkerhetspolitiske bildet i Europa og verden er i endring. [1]

Tross økt innsats de siste femten årene, har verdenssamfunnet fortsatt store utfordringer med skjult eierskap. Personer som bevisst ønsker å skjule sine spor, kan fortsatt gjøre dette gjennom kompliserte eierstrukturer og via land med mye hemmelighold.

For å motvirke dette, må enkeltland kreve informasjon om hvem som egentlig eier og kontrollerer virksomheter – altså informasjon om deres *reelle rettighetshavere*. Multilaterale fellesskap som EU og G20 anbefaler at land samler slik informasjon i sentrale registre. Per 2025 har hele 104 land fulgt oppfordringen, og opprettet egne registre over reelle rettighetshavere. [2]

Norge er ett av disse landene. I hvert fall på papiret.

I 2015 vedtok et enstemmig Storting å opprette et norsk register over reelle rettighetshavere. [3] Registeret ble etablert i lov i 2019, men lanserte ikke før i 2024. Forsinkelsene skyldtes at regjeringen utredet handlingsrommet i EU-retten. [4]

Fra 1. august 2025 – mer enn ti år etter Stortingets vedtak – skal alle pliktige virksomheter ha rapportert om sine reelle rettighetshavere til et sentralt register.

Om rapporten

I denne rapporten presenterer Tax Justice Norge vår analyse av det nye eierregisteret.

Formålet med rapporten er å vurdere i hvilken grad dagens register møter forventningene fra Stortinget og sikrer tilstrekkelig åpenhet om eierskap i Norge.

Stortingets behandlinger har gjennomgående referert til Norges lange tradisjon for åpenhet. Men, som vi skal se: Tradisjoner og ambisiøse stortingsvedtak skaper ikke automatisk mer åpenhet.

Vi starter med å presentere bakgrunnen for det norske registeret – hva en reell rettighetshaver er, og den politiske prosessen som har ledet frem til registeret.

Deretter presenterer vi vår analyse av det nye eierregisteret. Denne er todelt. Først gjør vi en gjennomgang av registerets tekniske utforming, og vurderer i hvilken grad denne begrenser eller muliggjør bruk av informasjonen i registeret.

Deretter gjør vi en analyse av innholdet i registeret, med fokus på omfang og avvik, kompleksitet i eierstrukturer og utenlandsk eierskap. Et sentralt spørsmål er om registeret gir oss ny informasjon, sammenlignet med hva vi har visst fra andre kilder.

Avslutningsvis oppsummerer vi funnene våre, gir anbefalinger til hvordan registeret kan forbedres, samt hvordan en bør koordinere arbeidet for mer åpenhet om eierskap både i Norge og internasjonalt.

2. HVA ER EN REELL RETTIGHETSHAVER?

En reell rettighetshaver er en fysisk person som eier eller utøver kontroll over et selskap eller en annen form for juridisk enhet.

I mange tilfeller vil reelle rettighetshavere tilsvare aksjonærene, altså personene som eier aksjer eller eierandeler i selskapet *direkte*. Men både eierskap og kontroll kan også utøves *indirekte*, noe som gjør det vanskeligere å etablere hvem som faktisk er reelle rettighetshavere.

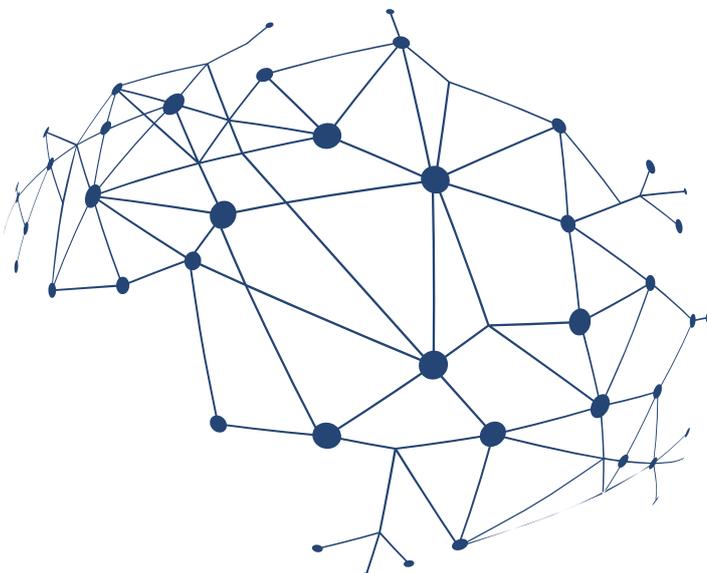
Indirekte eierskap utøves typisk ved å eie selskaper som igjen eier andre selskaper. I dette tilfelle er aksjonæren et selskap, og den fysiske eieren er å finne bak mellomliggende virksomheter.

Kontroll over en virksomhet kan også utøves på en rekke forskjellige måter. For eksempel kan aksjonærer påvirke virksomheten gjennom stemmegivning. Private avtaler kan regulere kontroll og gi enkeltpersoners særlige rettigheter. [5]

Dette fører til at reelle rettigheter kan være annerledes enn hva et aksjeeierskap kan gi inntrykk av. Eiere kan dessuten befinne seg i et annet land enn virksomheten, inkludert i land som krever minimalt av rapportering rundt eierskapsforhold. På den måten kan eierskap holdes skjult.

I mange tilfeller vil det likevel finnes reelle rettighetshavere. Vurderingen om hvem dette er, legger vekt på hvem som utøver kontroll over og har interesse i virksomheten i siste instans.

Lov om register over reelle rettighetshavere regner reelle rettighetshavere som de som kontrollerer over 25 % av en virksomhet. Tax Justice Norge mener at denne terskelen burde senkes, da det er mange eierforhold vi ikke får innsyn i, som likevel kan være interessante. I denne rapporten bruker vi imidlertid begrepet reell rettighetshaver i tråd med definisjonen i norsk lov. Dette er naturlig siden vi analyserer det norske registeret.

Hvorfor vil noen skjule eierskap?

Siden land har ulike regler om åpenhet og registrering av eierskapsforhold, er det ikke nødvendigvis ulovlig å skjule eierskap. Men motivasjonen for å gjøre dette er ofte problematisk. Noen av de mest vanlige årsakene til skjult eierskap er:

- Et ønske om anonymitet og å beskytte forretningshemmeligheter
- Sanksjonsunngåelse
- Skjule ulovlige inntekter eller verdier fra bestikkelser og korrupsjon
- Skjule interessekonflikter
- Skjule eierskap til eiendommer, kunst, selskaper og andre verdier
- Unndra skatt
- Unndra seg erstatningsansvar
- Skjule og unndra verdier fra ektefeller, barn, arvinger, forretningspartnere, kreditorer eller andre. [6]

3. VEIEN MOT DET NYE EIERREGISTERET

Det norske registeret over reelle rettighetshavere lanserte høsten 2024. Selskaper, stiftelser og andre rapporteringspliktige hadde frist til å sende inn opplysninger om sine reelle rettighetshavere 31. juli 2025. Fra og med august 2025 skal med andre ord registeret inneholde fullstendig informasjon.

Dette er en milepæl i en politisk prosess som startet over ti år i forveien. [7] Prosessen startet med et representantforslag fra Ap og KrF, som ble enstemmig vedtatt på Stortinget 5. juni 2015. [8] Registeret skulle, ifølge vedtaket, «sikre åpenhet om eierskap i norske selskap og styrke innsatsen mot skattekriminalitet, korrupsjon og hvitvasking».

I 2019 ble Lov om register over reelle rettighetshavere vedtatt. [9] Lanseringen av selve registeret skulle opprinnelig skje i 2020, men ble utsatt i flere år grunnet tekniske utfordringer. Rett før registeret omsider skulle lanseres ved årsskiftet 2022/23, ble det imidlertid utsatt igjen, grunnet rettslig tvil som følge av en fersk dom i EU-domstolen.

Selv om formålet med registeret i Norge har vært begrunnet i en rekke hensyn, har regjeringens oppfølging vært spesielt tett knyttet til utviklingen i antihvitvaskingsarbeidet i EU. Omtrent samtidig som Stortinget gjorde sitt vedtak i 2015, vedtok nemlig EU at nasjonale registre over reelle

rettighetshavere skulle legges inn som et krav under EUs fjerde hvitvaskingsdirektiv. Dermed ble dette etterhvert en EØS-rettslig forpliktelse for Norge, i tillegg til å være et krav fra Stortinget.

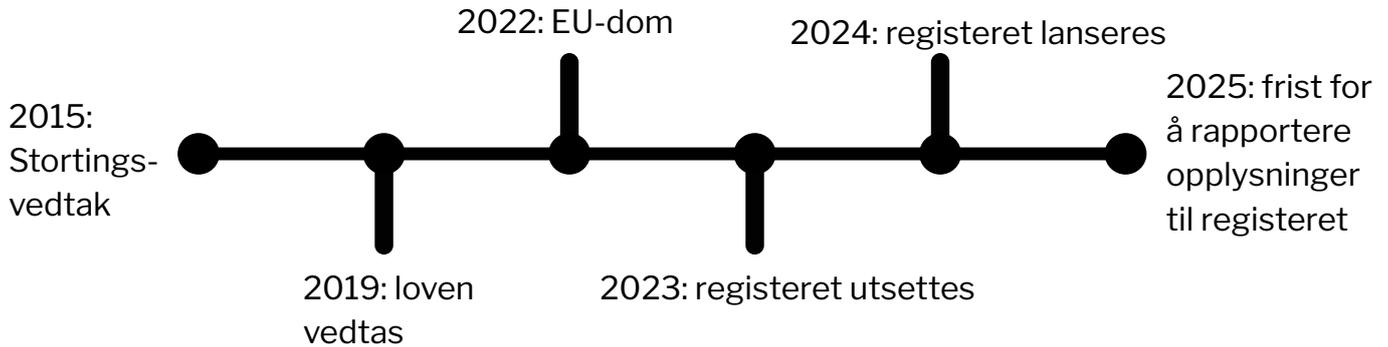
ÅPENHETEN UTFORDRES

I det fjerde hvitvaskingsdirektivet var det begrensninger på hvem som skulle få tilgang til informasjonen i slike registre. I Stortingets vedtak fra 2015 tok de eksplisitt avstand fra denne begrensningen. I finanskomiteens merknad i forbindelse med vedtaket, skrev de:

«Komiteen mener videre det er en fordel både for retten til demokratisk innsyn, og for finansmarkedets funksjonsmåte, at de norske eierregistrene forblir like åpne for innsyn som de er i dag. Det innebærer at også informasjonen om «beneficial owners» bør søkes gjort tilgjengelig for allmenheten. Definisjonen av «beneficial owners» må ligge på et nivå som gjør at Norge fortsatt fremstår som et foregangsland når det gjelder åpenhet om eierskaps spørsmål.» [10]

I det femte hvitvaskingsdirektivet ble registeret besluttet åpent for allmennheten – altså på linje med Stortingets føringer. Dette ble imidlertid utfordret av den nevnte dommen i EU-domstolen, som kom 22. november 2022.

TIDSLINJE: POLITISK PROSESS

Dommen i EU-domstolen

Dommen vurderte kravet under EUs femte hvitvaskingsdirektiv om allmennhetens tilgang til registre over reelle rettighetshavere. Domstolen fant at allmennhetens tilgang var et uforholdsmessig inngrep i EUs grunnleggende rettigheter til personvern og privatlivets fred. Dommen førte til at mange EU-land lukket sine registre for allmennhetens tilgang. Tilgang ble kun gitt til offentlige myndigheter, rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven og de som kan påvise *berettiget interesse*. [11]

Dommen i EU-domstolen ugyldiggjorde delen av hvitvaskingsdirektivet som omtalte registerets åpenhet for allmennheten. I Norge ble lanseringen av registeret utsatt på ny, grunnet rettslig tvil om hvem som kunne ha tilgang. I 2024 foreslo regjeringen endringer i lov og forskrift som la seg på linje med EU-direktivet. Stortinget vedtok lovendringen, men gikk enstemmig inn for tydelige føringer, om henholdsvis åpenhet og teknisk løsning:

«Komiteen vil igjen slå fast at det må komme på plass et offentlig tilgjengelig register over reelle rettighetshavere, og vektlegge behovet for en rask avklaring av den rettslige tvilen, slik at registeret kan bli åpnet for offentligheten.»

Og:

«Komiteen mener innsynsløsningen bør være så enkel og funksjonell som mulig for brukerne, og det bør vurderes en løsning som er åpent tilgjengelig uten registrering og uten å koste penger. Komiteen mener også at informasjonen bør være tilgjengelig i åpne, strukturerte dataformater, uten begrensende lisensiering, og nedlastbart i selvbestemte mengder. Komiteen mener også det bør være mulig med kryss-søk, og at informasjonen bør være søkbar både etter reell rettighetshaver og selskap. Historiske data bør inkluderes.» [12]

DAGENS REGISTER

Registeret som lanserte høsten 2024 har ikke etterlevd disse føringene.

På linje med hvitvaskingsdirektivet etter EU-dommen, er registeret kun tilgjengelig for offentlige myndigheter, rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven og de med *berettiget interesse* - presse, forskere, samt sivilsamfunnsorganisasjoner som arbeider med å motvirke misbruk av selskapsstrukturer.

Videre har ikke registeret et brukergrensesnitt, altså en plattform hvor en kan gjøre oppslag. De med tilgang får kun mulighet til å sende API-spøringer om organisasjonsnumre til registeret.

En kan altså ikke sende spøringer om person- eller virksomhetsnavn. En må kode sitt eget program for å motta og fremstille informasjonen, som krever betydelig IT-kompetanse.

API (Application Programming Interface)

Et API er et mellomledd som lar ulike dataprogrammer utveksle data på en kontrollert måte. En API-spørring er en strukturert forespørsel som sendes gjennom API-et, og returnerer kun de spesifikke dataene som etterspørres, uten å gi tilgang til hele den underliggende databasen.

TJNs innsynsløsning

I påvente av en bedre innsynsløsning fra myndighetene, har Tax Justice Norge laget egen programvare som kan gjøre API-spøringer, samt en veiledning for hvordan be om tilgang og sette opp programvaren. Denne lanserte vi 27. oktober 2025. Slik håper vi at flere som skal ha tilgang på papiret, også får dette i praksis. Programvaren og veiledningen er åpen og gratis tilgjengelig på våre nettsider. [13] Vi har fått støtte fra Finansmarkedsfondet for dette arbeidet.

4. REGISTERETS TEKNISKE KVALITET

Et velfungerende register over reelle rettighetshavere innebærer at informasjonen er brukbar, og at det bidrar til større åpenhet om eierskap. I analysedelen av rapporten tilnærmer vi oss dette på to måter. Først gjør vi en gjennomgang av registerets tekniske utforming, og vurderer i hvilken grad denne begrenser eller muliggjør bruk av dataene i registeret. Deretter gjør vi en analyse av innholdet i registeret, med fokus på omfanget av informasjonen, og hvorvidt den forteller oss mer enn vi har visst fra andre kilder. Vi ser også på potensielle risikoelementer som avdekkes gjennom dataene.

RAMMEVERK FOR DEN TEKNISKE ANALYSEN

For at informasjonen i register over reelle rettighetshavere faktisk skal skape mer åpenhet, må den være brukbar. Aktører som har rett til innsyn, må kunne analysere informasjonen og sette den i sammenheng med andre relevante datapunkter.

Organisasjonen Open Ownership har utarbeidet et rammeverk for å evaluere brukervennlighet av data i registre over reelle rettighetshavere – *Usable beneficial ownership data framework*. [14] Rammeverket er satt sammen basert på en behovsundersøkelse, hvor respondentene representerte ulike typer brukere av eierskapsinformasjon i mange land. [15]

Formålet med rammeverket er å gi en bakgrunn for vurdering av eksisterende registre, hvor brukbar informasjonen er og i hvilken grad de bidrar til større åpenhet. Analyse etter rammeverket tar utgangspunkt i 22 funksjonaliteter innenfor fire kjerneområder: leveranse, innhold, omfang og søk.

Vi bruker rammeverket for å vurdere brukervennligheten i det norske registeret over reelle rettighetshavere per 2025. Ettersom Tax Justice Norge har tilgang som aktør med berettiget interesse, er analysen begrenset til de tekniske spesifikasjonene som regulerer denne tilgangsformen.

Med utgangspunkt i Usable beneficial ownership data framework, undersøker vi både teknisk tilgjengelighet (som API-struktur, autentisering og alternativer for nedlasting av data) og datakvalitet (som fullstendighet av registreringer, personlige identifikatorer og relasjoner mellom registreringer).

STYRKER VED DEN TEKNISKE LØSNINGEN

Stabil API-tilgang Leveranse	Data kan hentes ut effektivt gjennom API, inkludert flere organisasjonsnumre samtidig. API-et støtter gjentatte søk.
Strukturerte og velformaterte data Leveranse	Data leveres i maskinlesbar JSON-format, delt opp i forutsigbart formaterte felt. Formatet på dataleveransen forenkler integrasjon med andre analyseverktøy.
Relevant informasjon om personer og relasjoner Innhold	Inneholder tilstrekkelig detaljert personlig informasjon (navn, fødselsdato, statsborgerskap og bostedsland) og informasjon om relasjoner som muliggjør meningsfull analyse.
Standardiserte virksomhets-identifikatorer Innhold	Bruker offisielle organisasjonsnumre som identifikatorer, som samsvarer med andre datakilder. Dette forenkler videre undersøkelser og analyser.
Standardiserte attributter Innhold	Bruker ISO 3166 landkoder og standard datoformater.
Dekker juridisk eierskap og mellomliggende virksomheter Omfang	Dataene viser både direkte og indirekte relasjoner, noe som gjør det mulig å få et fullstendig bilde av eierskapskjeder.
Viser både nåværende og historiske data Omfang	Registeret inkluderer både nåværende og tidligere eierforhold, og skillet mellom disse er tydelig merket

SVAKHETER VED DEN TEKNISKE LØSNINGEN

<p>Manglende brukergrensesnitt</p> <p>Søk</p>	<p>Det finnes ingen offentlig søkeportal eller nettbasert tilgang. Brukere må utvikle eget teknisk oppsett, noe som krever betydelig kompetanse og kunnskap som mange med berettiget interesse ikke har.</p>
<p>Begrenset søkefunksjonalitet</p> <p>Søk</p>	<p>Søk er begrenset til organisasjonsnummer. Det finnes ingen fritekst- eller fasetterte søkealternativer, og søk på virksomhets- eller personnavn er ikke tilgjengelig.</p>
<p>Ingen nedlastning av data</p> <p>Leveranse</p>	<p>Tilgang til informasjon om reelle eiere er kun tilgjengelig via API-et, uten mulighet for nedlastning av data i selvbestemte mengder.</p>
<p>Ingen unike identifikatorer for individer</p> <p>Innhold</p>	<p>Individer kan ikke skilles unikt fra hverandre, for eksempel med personnummer eller et unikt løpenummer.</p>
<p>Manglende tidsstempeler for relasjoner</p> <p>Innhold</p>	<p>Start- og sluttdatoer for eierskap er ikke inkludert, noe som reduserer tidsmessig nøyaktighet. Det er ikke mulig å få varsler om endringer eller oppdateringer.</p>
<p>Begrenset brukerveiledning</p> <p>Innhold</p>	<p>Ingen formell dataordbok, detaljert feltbeskrivelse eller spesifikke bruksvilkår er tilgjengelig.</p>
<p>Ufullstendige rapporteringer</p> <p>Omfang</p>	<p>Et stort antall registreringer er ufullstendige. Registeret mangler detaljer om innrapporterende parter og virksomheter som er unntatt eller ikke etterlever rapporteringskravene.</p>

5. REGISTERETS INNHOLD

I denne delen undersøker vi om registeret over reelle rettighetshavere gir oss mer informasjon om eierskap enn vi tidligere har hatt. Analysen av registeret avdekker en rekke elementer som kan innebære risiko, og bør undersøkes videre. Vi kategoriserer funnene innenfor tre dimensjoner: omfang og avvik, kompleksitet i eierskapskjeder, og utenlandsk eierskap. Først vil vi kort omtale vår analysemetode og avklare relevante begreper.

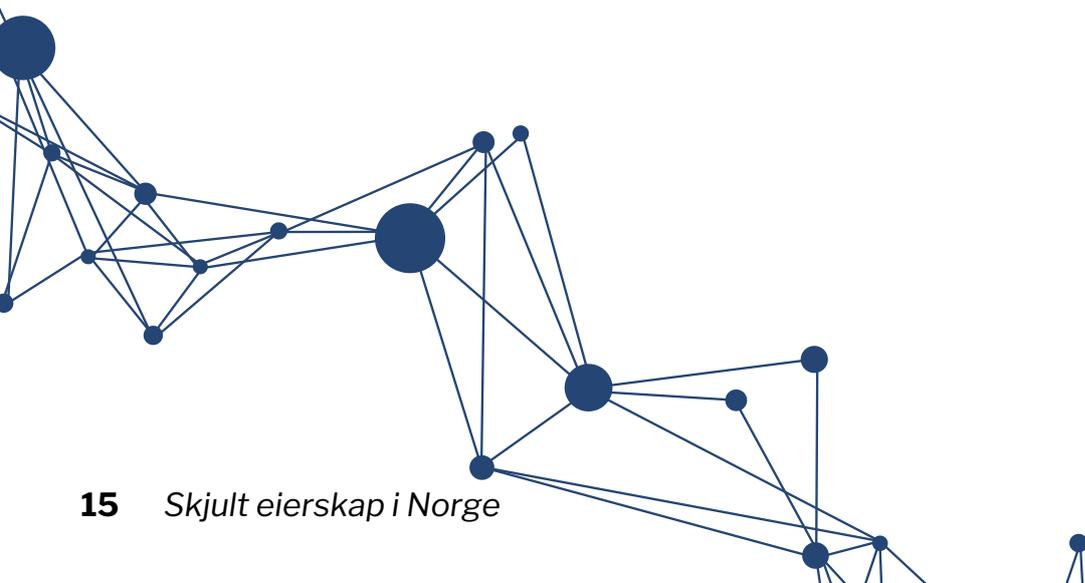
ANALYTISK METODE

For å gjøre den følgende analysen har vi gjort et stort antall API-spøringer til registeret over reelle rettighetshavere. Dette ble gjort tidlig i september 2025. Dette er en drøy måned etter at virksomheter hadde frist for å rapportere til registeret. Analysen reflekterer et øyeblikksbilde av innholdet i registeret. Rapporteringsplikten er løpende ettersom endringer i reelle rettighetshavere forekommer. Dermed er det grunn til å tro at informasjonen som analysen bygger på, har endret seg siden spørringene ble gjort.

Spørringene er gjort med basis i organisasjonsnumrene som ligger i Enhetsregisteret. Hensikten med det store antallet spørringer er å kunne gi deskriptiv statistikk om registerets innhold, og danne et bilde av trender innen eierskap og kontroll av norske virksomheter.

Informasjonen en får tilgang til i registeret inneholder enkelte personsensitive data. Av hensyn til personvern har vi anonymisert informasjonen, både i vårt eget arbeid og i funnene vi nå presenterer. I vårt arbeid har reelle rettighetshavere fått et unikt siffer, som har gjort at vi kan fjerne informasjon om navn og fødselsdato (såkalt «hashing»). Sifferet kan ikke bli sporet tilbake til personsensitive data.

Videre presenterer vi kun aggregert statistikk, ikke undersøkelser av enkeltpersoner eller enkeltvirksomheter. Der vi presenterer trender som innebærer spesielt få virksomheter eller reelle rettighetshavere, har vi også skjult selve antallet det dreier seg om.

Tax Justice Norge har berettiget interesse for tilgang til registeret over reelle rettighetshavere, som en sivilsamfunnsorganisasjon med formål om å arbeide med forebygging og bekjempelse av misbruk av selskapsstrukturer. Dette er regulert i Forskrift til lov om register over reelle rettighetshavere § 3-11 (3) [16], og formalisert gjennom en søknadsprosess til Brønnøysundregistrene, med godkjenning 20. november 2024. Disse forbeholdene sikrer at vi tar hensyn til personvern, samtidig som vi likevel kan si mye om trender registeret gir innblikk i, og i hvilken grad dette gir et tilstrekkelig bilde av skjulte eierskapsforhold.

BEGREPSAVKLARING

- *Unike reelle rettighetshavere.*

For å unngå dobbelttelling av reelle rettighetshavere, har vi antatt at to registreringer av reell rettighetshaver dreier seg om samme person hvis de har like verdier på personnavn, fødselsdato og statsborgerskap. Vi har så anonymisert denne informasjonen, slik beskrevet over.

- *Utenlandsk eierskap.*

For å identifisere omfanget av utenlandske reelle rettighetshavere, må vi definere hva vi mener med utenlandsk eierskap. Dette kan gjøres langs to spor: statsborgerskap og bostedsland. Vi undersøker trender langs begge disse variablene i vår analyse.

Vi regner en reell rettighetshaver som å ha utenlandsk statsborgerskap hvis feltet med statsborgerskap inneholder noe annet enn "Norge", eller inneholder *mer* enn "Norge". Det vil si at en reell rettighetshaver med både norsk og et annet statsborgerskap, her blir klassifisert som utenlandsk.

Vi regner en reell rettighetshaver som å ha utenlandsk bostedsland hvis feltet med bostedsland inneholder noe annet enn "Norge".

For å identifisere omfanget av norske virksomheter som kontrolleres av utenlandske personer, må vi definere hva vi mener med at en virksomhet er eid fra utlandet. Også dette kan gjøres langs to spor: de reelle rettighetshavernes statsborgerskap og bostedsland. Igjen undersøker vi trender langs begge disse variablene.

Vi regner en virksomhet som kontrollert fra utlandet hvis én eller flere reelle rettighetshavere har utenlandsk statsborgerskap eller bosted. Det vil si at en virksomhet med flere norske reelle rettighetshavere, men også minst én utenlandsk reell rettighetshaver, her blir klassifisert som kontrollert fra utlandet. Kun hvis alle reelle rettighetshavere er norske, regnes virksomheten som kontrollert fra Norge.

TABELL 2: HOVEDFUNN OM INNHOLDET I REGISTERET

Dimensjon	Hovedfunn
Omfang og avvik	<ul style="list-style-type: none"> • 461 874 virksomheter er søkbare i registeret, hvorav 325 200 har oppgitt at de har reelle rettighetshavere. • 248 502 unike personer er oppgitt som reelle rettighetshavere. • 18 % av virksomheter har ikke registrert opplysninger, har registrert at de ikke kan identifisere reelle rettighetshavere, eller har registrert opplysninger som ikke identifiserer reelle rettighetshavere i tilstrekkelig grad. • 469 virksomheter har oppgitt en reell rettighetshaver som er død. • 55 virksomheter har registrert reelle rettighetshavere i alderen 1 til 12 år.
Komplekse eierkjeder	<ul style="list-style-type: none"> • 28 % av virksomheter har registrert mellomliggende virksomheter. • De mest komplekse eierkjedene har inntil 17 virksomheter mellom rapporteringspliktig virksomhet og reelle rettighetshavere. • Det finnes virksomheter med inntil 33 registrerte reelle rettighetshavere innenfor eierkjeden.
Utenlandsk eierskap	<ul style="list-style-type: none"> • 10 % av virksomheter har utenlandske reelle rettighetshavere. • 1 031 virksomheter har registrert reelle rettighetshavere med statsborgerskap fra Russland, Kina eller Iran. • 2 609 virksomheter oppgir å ha norske reelle rettighetshavere som bor i Sveits. • 10 % av virksomheter innen kritisk infrastruktur oppgir å ha reelle rettighetshavere med utenlandsk statsborgerskap.*

* Vi kommer nærmere inn på hva vi legger i kritisk infrastruktur i vår analyse av utenlandsk eierskap av viktige økonomiske sektorer, på side 26.

OMFANG OG AVVIK

461 874	virksomheter i registeret over reelle rettighetshavere
325 200	virksomheter har oppgitt rettighetsinformasjon
248 502	unike personer er oppgitt som reelle rettighetshavere [17]

Vi starter med en gjennomgang av omfanget og potensielle avvik i registeret over reelle rettighetshavere. Dette inkluderer både manglende eller mangelfull rapportering om eierskap, og tilfeller der innrapportert eierskap fremstår usannsynlig eller umulig. Et stort volum av feil og mangler indikerer at registeret ikke gir oss opplysningene det skal. I tillegg kan dette indikere manglende kontroll og ettergåelse av informasjonen i registeret.

Enhetsregisteret kan gi oss et inntrykk av omfanget av aktive virksomheter i Norge. Totalbestanden av aktive virksomheter i Enhetsregisteret var på 549 135 virksomheter i august 2025. I oppslagsperioden som er bakgrunnen for denne analysen, fant vi 461 874 virksomheter i registeret over reelle rettighetshavere.

Dette tilsvarer om lag 84 % av bestanden i Enhetsregisteret. Det er

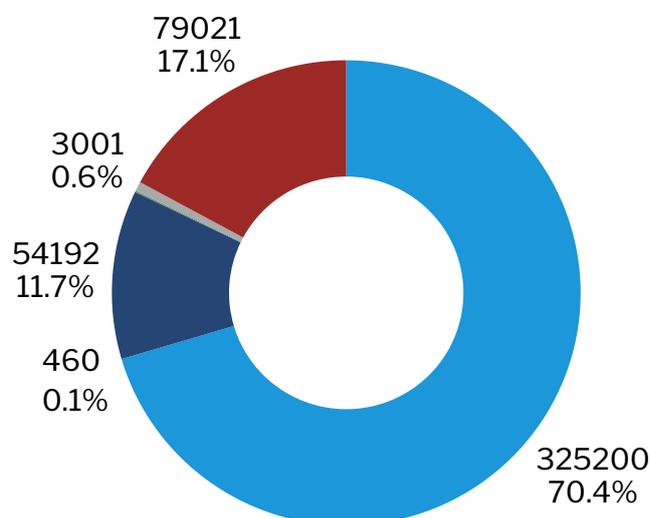
flere avvik mellom disse to datakildene, så dette er ikke i seg selv et mål på etterlevelse. Men det gir et inntrykk av omfanget i registeret.

Blant de 461 874 virksomhetene, fant vi 325 200 virksomheter som hadde registrert informasjon om reelle rettighetshavere. De resterende mangler informasjon om reelle rettighetshavere. Det er enten fordi de ikke har registrert opplysninger i registeret, fordi de har registrert at de ikke har reelle rettighetshavere, fordi de ikke har klart å identifisere sine reelle rettighetshavere, eller fordi informasjonen de har registrert ikke gjør det mulig å identifisere de reelle rettighetshaverne. Felles for disse er at registeret ikke gir oss noen nye opplysninger om dem.

Figur 1 viser status på reelle rettighetshavere for de 461 874 virksomhetene i registeret:

Figur 1: Antall virksomheter som...

- har oppgitt rettighetsinformasjon
- ikke har meldt inn rettighetsinformasjon
- har oppgitt å ikke ha reelle rettighetshavere
- er offentlige virksomheter (3001)
- har oppgitt å ikke kunne identifisere reelle rettighetshavere (460)

I den resterende analysen vil vi se nærmere på de 325 200 virksomhetene som har oppgitt informasjon om reelle rettighetshavere. Før vi gjør dette, bør det påpekes at det allerede er et betydelig antall virksomheter vi ikke kan si noe om.

- 79 021 virksomheter har ikke meldt inn informasjon om reelle rettighetshavere. Med vår tilgang kan vi ikke se hvorvidt dette skyldes at de ikke har rapportert, eller at vi ikke har tilgang til informasjonen. Hvis førstnevnte er tilfelle, kan dette være en indikasjon på at disse virksomhetene ikke har registrert opplysninger tross registreringsplikt.
- 54 192 virksomheter har ikke reelle rettighetshavere. Det vil trolig si at ingen kontrollerer mer enn 25 % av virksomheten, som er den formelle terskelen for rapportering i Norge.
- Hadde denne terskelen vært lavere, hadde vi visst mer om hvem som eier og kontrollerer flere av norske virksomheter.
- 460 virksomheter har oppgitt at de ikke har identifisert reelle rettighetshavere. Hvis registreringspliktig mener de har reelle rettighetshavere, men ikke lykkes med å identifisere dem, skal dette registreres, etter Lov om reelle rettighetshavere § 9 (2). [18] **Dette indikerer at 460 virksomheter ikke vet hvem deres reelle rettighetshavere er.**

Blant de 325 200 virksomhetene som har registrert informasjon om reelle rettighetshavere, er det også mangler:

- 5638 virksomheter har registrert mangelfulle opplysninger om sine reelle rettighetshavere. Det vil si at vi mangler enten navn, fødselsdato eller bostedsland. For våre formål blir det ikke mulig å si mer om disse virksomhetene, da vi ikke kan sikre at de reelle rettighetshaverne er unike personer.
- **3709 virksomheter kontrolleres av minst én reell rettighetshaver uten oppgitt navn og fødselsdato. 2817 virksomheter har kun reelle rettighetshavere med manglende navn og fødselsdato.**
- 2032 virksomheter kontrolleres av minst én reell rettighetshaver uten oppgitt bostedsland. 1374 virksomheter har kun reelle rettighetshavere uten oppgitt bostedsland.

469 virksomheter har oppgitt at en av deres reelle rettighetshavere er død.

Totalt 275 døde personer er registrert som reelle rettighetshavere.

55 virksomheter har registrert reelle rettighetshavere i alderen 1–12 år. [19]

KOMPLEKSE EIERKJEDER

Vi fortsetter med en undersøkelse av kompleksitet i eierkjeder.

Komplekse eierkjeder kan tilsløre de fysiske personene som kontrollerer virksomheter. Dette er en særlig risiko dersom eierkjeden involverer virksomheter i land med stor grad av hemmelighet. Det er en betydelig styrke at registeret gir informasjon om dette.

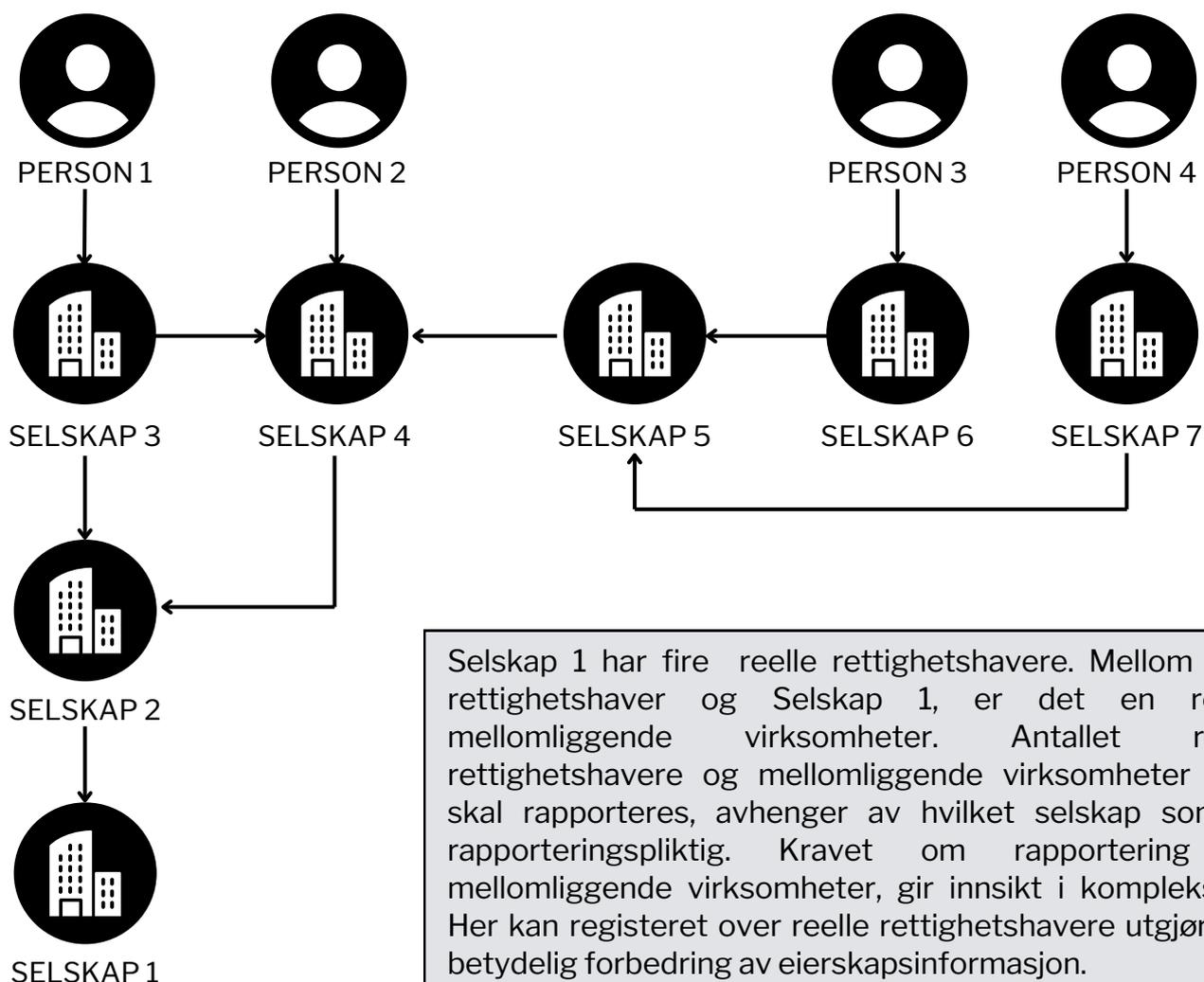
Rapporteringspliktige er pålagt å oppgi eventuelle virksomheter som ligger mellom den rapporteringspliktige virksomheten og de reelle rettighetshaverne. Dette kan gi innblikk i

strukturer som tidligere har vært skjult – spesielt hvis disse virksomhetene er utenlandske. [20]

Vi finner at 92 465 virksomheter – 28 % av virksomheter som har registrert informasjon – har registrert mellomliggende virksomheter. 52 899 unike reelle rettighetshavere (21 %) kontrollerer gjennom mellomliggende virksomheter.

Vi finner enkelte virksomheter som inngår i svært kompliserte eierkjeder, med opp til 17 mellomliggende virksomheter og opp til 33 registrerte rettighetshavere.

Figur 2: Eksempel på komplekse eierkjeder

UTENLANDSK EIERSKAP

Den siste dimensjonen vi undersøker om registerets innhold, er utenlandsk eierskap. Registeret krever opplysninger om de fysiske personene som kontrollerer virksomheter, blant annet deres statsborgerskap og bostedsland. Dette bør gi oss mye bedre informasjon om utenlandsk eierskap enn vi tidligere har hatt, da kartlegging av dette ofte innebærer å sammenstille opplysninger på tvers av norske og utenlandske datakilder, ofte uten en sikker konklusjon.

I det følgende vil vi se på omfanget av utenlandsk eierskap for virksomhetene som har registrert opplysninger i registeret, samt hvilke land som forekommer hyppigst. Videre ser vi på eierskap fra land av spesiell interesse – skatteparadiser samt land tilknyttet sikkerhetspolitisk risiko. Avslutningsvis ser vi nærmere på utenlandsk eierskap i næringer hvor dette kan innebære spesiell risiko.

OMFANGET AV UTENLANDSK EIERSKAP

26 361 virksomheter (8 %) har oppgitt å ha reelle rettighetshavere med utenlandsk statsborgerskap.

70 % av disse har statsborgerskap fra et EU/EFTA-land. 31 % har statsborgerskap fra utenfor EU/EFTA.*

8 574 virksomheter (2,6 %) har oppgitt å ha reelle rettighetshavere som bor i utlandet.

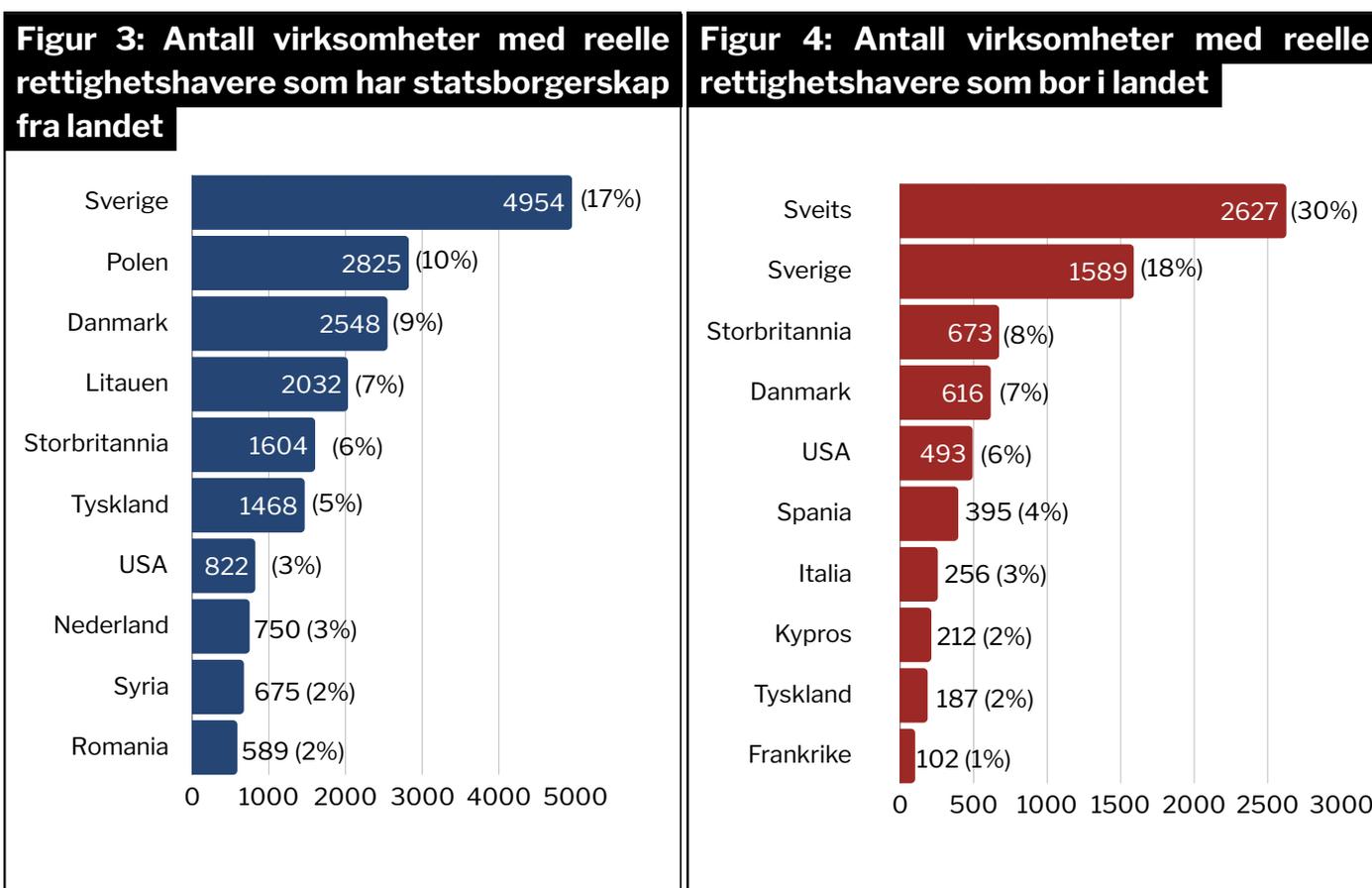
78 % av disse bor i et EU/EFTA-land. 24 % bor utenfor EU/EFTA.*

* Merk at andelene summerer til mer enn 100 %, ettersom virksomheter kan ha flere reelle rettighetshavere.

LAND MED FLEST EIERKOBLINGER TIL NORGE

Under er de ti vanligste landene norske virksomheter har eierforbindelser til, foruten Norge. Vi skiller på hyppighet i reelle rettighetshaveres statsborgerskap og bostedsland, i henholdsvis Figur 3 og 4. I parentes har vi oppgitt andelen av totalt utenlandskeide norske virksomheter som landet står for.

USA og Syria skiller seg ut som de eneste landene utenfor Europa på listene.

Nordmenn i Sveits

Det høye antallet virksomheter med reelle rettighetshavere som bor i Sveits – 30 % av alle virksomheter eid fra utlandet – er interessant. Spesielt i lys av den norske skattedebatten, kan det være interessant å se nærmere på hvor mange nordmenn som kontrollerer norske virksomheter fra Sveits.

2 609 virksomheter oppgir å ha norske reelle rettighetshavere som bor i Sveits. Totalt 414 reelle rettighetshavere av norske virksomheter har norsk statsborgerskap og bor i Sveits.

SKATTEPARADIS

Eierskap med koblinger til skatteparadis er et viktig ledd i å vurdere risiko for skatteunngåelse og -unndragelse. I de følgende to tabellene viser vi eierskap av norske virksomheter fra land og jurisdiksjoner som regnes som de 20 største tilbyderne av mekanismer for skatteunngåelse og finansielt hemmelighold. For dette bruker vi skatteparadis-indeks utviklet av Tax Justice Network.

Her ser vi kun på bostedsland, da vi anser statsborgerskap fra et skatteparadis som mindre interessant ved vurdering av risiko for skatteunngåelse og -unndragelse. Ettersom antallet er såpass lavt i noen tilfeller, har vi av personvernshensyn utelatt det faktiske tallet.

Jurisdiksjon rangert etter FSI [21]	Antall virksomheter med eiere som bor i landet
1. USA	493
2. Sveits	2627
3. Singapore	56
4. Hong Kong	28
5. Luxembourg	11
6. Tyskland	187
7. Nederland	77
8. Sør-Korea	Mindre enn 10
9. Guernsey	Mindre enn 10
10. Japan	Mindre enn 10
11. Taiwan	Mindre enn 10
12. Kina	32
13. De forente arabiske emirater	95
14. Irland	12
15. Panama	Mindre enn 10
16. Jomfruøyene	0
17. Kypros	212
18. Canada	41
19. Caymanøyene	Mindre enn 10
20. Storbritannia	673

Jurisdiksjon rangert etter CTHI [22]	Antall virksomheter med eiere som bor i landet
1. Jomfruøyene	0
2. Caymanøyene	Mindre enn 10
3. Bermuda	Mindre enn 10
4. Sveits	2627
5. Singapore	56
6. Hong Kong	28
7. Nederland	77
8. Jersey	0
9. Irland	12
10. Luxembourg	11
11. Bahamas	Mindre enn 10
12. Isle of Man	0
13. Guernsey	Mindre enn 10
14. Kypros	212
15. Mauritius	Mindre enn 10
16. Kina	32
17. De forente arabiske emirater	95
18. Storbritannia	673
19. Frankrike	102
20. Malta	18

Skatteparadis-indekser

Tax Justice Network har utviklet egne indekser som rangerer land etter i hvor stor grad de kan regnes som skatteparadis. Det er to ulike indekser. Corporate Tax Haven Index (CTHI) måler land etter hvor stor grad de muliggjør unngåelse av selskapsskatt. Financial Secrecy Index (FSI) måler land etter hvor stor grad de muliggjør finansielt hemmelighold. Indeksene gjennomgår en rekke land sine lover og regler og vurderer hvorvidt disse åpner for henholdsvis skatteunngåelse og hemmelighold. Dette blir så vektet med hvor mye finansielle tjenester landet tilbyr utenlandske virksomheter og personer, for å gi et estimat på omfang. Indeksene har blitt brukt i forskning, blant annet av SSB. Du kan undersøke indeksene på cthi.taxjustice.net og fsi.taxjustice.net.

UTENLANDSK EIERSKAP FRA ET SIKKERHETSPOLITISK PERSPEKTIV

Utenlandsk eierskap er også interessant fra et sikkerhetspolitisk perspektiv.

E-tjenesten, NSM og Økokrim trekker spesielt frem sikkerhetsrisiko tilknyttet Russland, Kina og Iran i sine årlige trussel- og risikovurderinger. [23]

Statsborgerskap fra eller bosted i disse landene er ikke i seg selv problematisk, men har sikkerhetspolitisk relevans.

12 norske virksomheter kontrolleres av personer som bor i Russland. 381 norske virksomheter kontrolleres av personer med russisk statsborgerskap.

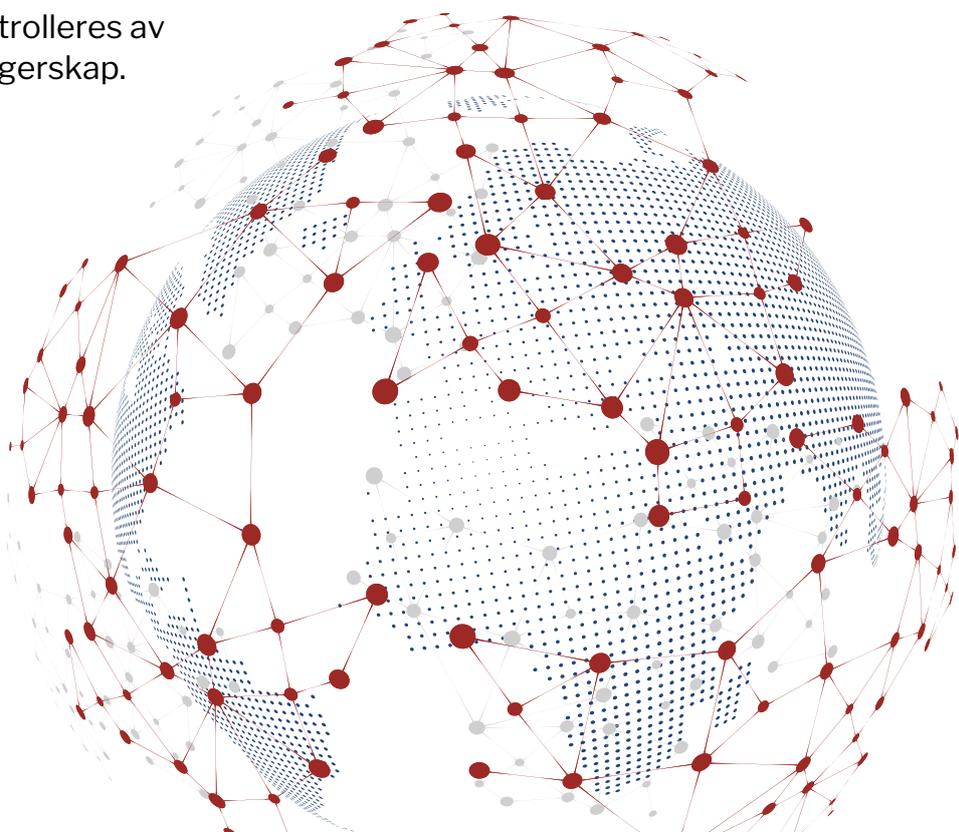
32 norske virksomheter kontrolleres av personer som bor i Kina. 378 norske virksomheter kontrolleres av personer med kinesisk statsborgerskap

Mindre enn 10 norske virksomheter kontrolleres av personer som bor i Iran. 272 norske virksomheter kontrolleres av personer med iransk statsborgerskap.

UTENLANDSK EIERSKAP AV VIKTIGE ØKONOMISKE SEKTORER

Registeret gir også mulighet til å undersøke utenlandsk eierskap av viktige økonomiske sektorer i Norge. Vi har satt sammen et sett med kategorier basert på offisielle næringskoder, hentet fra Enhetsregisteret. Under hver kategori viser vi hvilke næringskoder vi har brukt for å sammenstille virksomheter i kategorien. Vi har kun sett på virksomheters primære næringskoder. [24]

Vi ser nærmere på kategoriene kritisk infrastruktur, eiendom, finans, utvinning av naturressurser, matsikkerhet og velferd. For hver kategori presenterer vi en generell oversikt over norsk, utenlandsk og ukjent eierskap, før vi kort kommenterer koblinger til land med særlig risiko. Med landrisiko sikter vi til det samme som tidligere – skatteparadis, samt Russland, Kina og Iran.

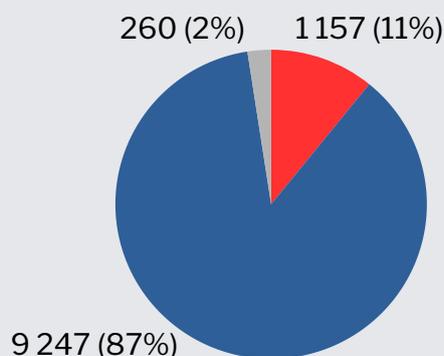

KRITISK INFRASTRUKTUR

Figurforklaring:

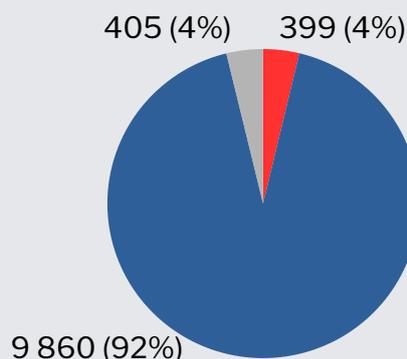

Antall virksomheter hvor eiers statsborgerskap er norsk, utenlandsk og ukjent

Utenlandsk eierskap av kritisk infrastruktur åpner for spørsmål om nasjonal sikkerhet og suverenitet. Skjult eierskap av eksempelvis vannkraftverk og telekom risikerer at uønskede aktører kan samle etterretning, utøve politisk press eller i verste fall gjennomføre sabotasje. Dagens Næringsliv har eksempelvis tidligere vist at 250 norske vannkraftverk har skjulte eiere i skatteparadis. [25]

Antall virksomheter hvor eiere bor i Norge, i utlandet eller har ukjent bostedsland

15 virksomheter har reelle rettighetshavere med russisk statsborgerskap. For Kina er tallet 10, og for Iran er tallet 11. 113 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest finansielt hemmelighold (hvorav hele 95 har reelle rettighetshavere i Sveits). 179 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest unngåelse av selskappsskatt (hvorav hele 95 har reelle rettighetshavere i Sveits).

Vi definerer virksomheter innen kritisk infrastruktur som virksomheter med en av de følgende som sin primære næringskode:

26: Produksjon av datamaskiner og elektroniske og optiske produkter

27: Produksjon av elektrisk utstyr

30: Produksjon av andre transportmidler

35: Forsyning av elektrisitet, gass, damp og kjøleluft

36: Uttak fra kilde, rensing og distribusjon av vann

37: Oppsamling og behandling av avløpsvann

38: Innsamling, gjenvinning og behandling av avfall

42: Anleggsvirksomhet

49: Landtransport og rørtransport

50: Sjøfart

51: Lufttransport

53: Post- og budtjenester

60: Radio- og fjernsynsprogramvirksomhet, kringkasting, nyhetsbyråer og distribuering av annet innhold

61: Telekommunikasjon

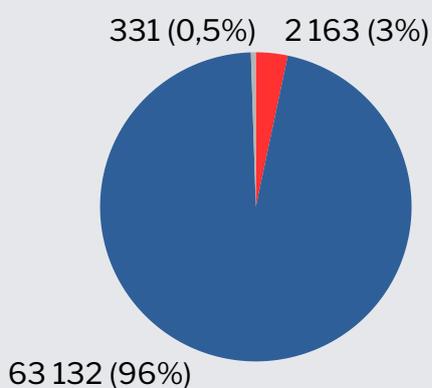
63: Datainfrastruktur, -behandling, -lagring og andre informasjonstjenester

EIENDOM

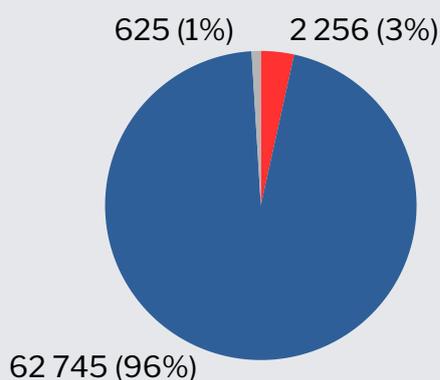
Figurforklaring:

Antall virksomheter hvor eiers statsborgerskap er norsk, utenlandsk og ukjent

Antall virksomheter hvor eiere bor i Norge, i utlandet eller har ukjent bostedsland

Det er mulig å skjule overdragelser av norsk eiendom, blant annet gjennom bruk av blankoskjøter. Eiendom som et attraktivt investeringsobjekt fører med seg hvitvaskingsrisiko. I forsøk på å kartlegge kompliserte eierstrukturer gjennom skatteparadis, har Dagens Næringsliv funnet at nesten 10 000 eiendommer har skjulte eiere i skatteparadis. [26] TV 2 sitt arbeid med å avdekke eierskap av hytter i nærheten av militære anlegg, viser at skjult eierskap av eiendom også har en betydelig sikkerhetsrisiko. [27] Her ser vi riktig nok ikke direkte på eierskap av eiendommer, men virksomheter innen eiendomsbransjen.

23 virksomheter har reelle rettighetshavere med russisk statsborgerskap. For Kina er tallet 22, og for Iran er tallet mindre enn 10. 1060 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest finansielt hemmelighold (hvorav hele 1020 har reelle rettighetshavere i Sveits). 1219 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest unngåelse av selskapskatt (hvorav hele 1020 har reelle rettighetshavere i Sveits).

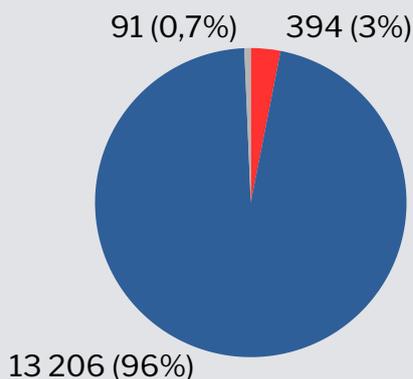
Vi definerer eiendomsvirksomheter som virksomheter med en av de følgende som sin primære næringskode:

68: Eiendomsvirksomhet

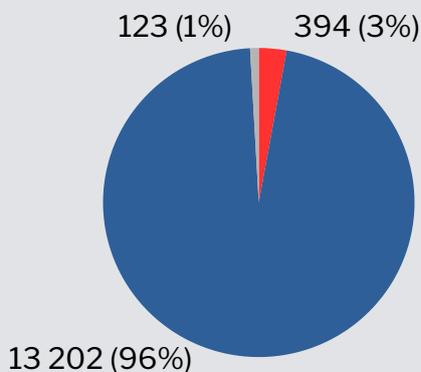
77: Utleie- og leasingvirksomhet

FINANS

Antall virksomheter hvor eiers statsborgerskap er norsk, utenlandsk og ukjent

Antall virksomheter hvor eiere bor i Norge, i utlandet eller har ukjent bostedsland

Figurforklaring:

- Norge
- Utlandet
- Ukjent

Finanssektoren er en viktig del av et velfungerende næringsliv. Næringskodene vi ser på her inkluderer investeringsfond, fondsforvaltere og finansielle holdingselskaper. Sistnevnte er typisk del av grensekryssende konserner, og utenlandske investeringsfond er ofte strukturert via skatteparadis.

Mindre enn 10 virksomheter har reelle rettighetshavere med russisk statsborgerskap. Det samme gjelder Kina og Iran. 90 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest finansielt hemmelighold (hvorav hele 74 har reelle rettighetshavere i Sveits). 140 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest unngåelse av selskappskatt (hvorav 74 har reelle rettighetshavere i Sveits).

Vi definerer finansvirksomheter som virksomheter med en av de følgende som sin primære næringskode:

64: Finansieringsvirksomhet og kollektive investeringsfond

65: Forsikringsvirksomhet, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning

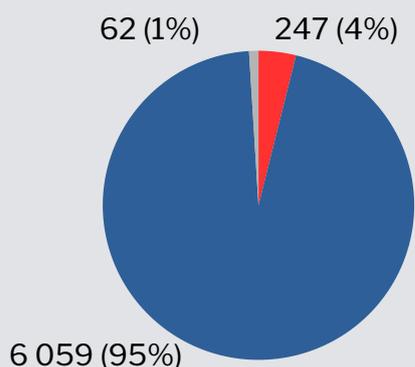
66: Tjenester tilknyttet finansiell virksomhet

UTVINNING AV NATURRESSURSER

Figurforklaring:

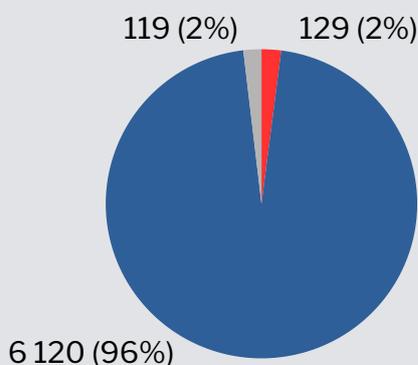

Antall virksomheter hvor eiers statsborgerskap er norsk, utenlandsk og ukjent

Naturressurser utgjør en stor del av norsk økonomi. Vi bør vite hvem som tjener på dette, og hvilke risikoelementer som kan ligge i utenlandsk eierskap i sektoren. Gjennom Pandora Papers avslørte Aftenposten og E24 at en russisk oligark med tette koblinger til Kreml hadde skjult sin investering i norsk sokkel gjennom stråmenn og skatteparadis. [28]

Antall virksomheter hvor eiere bor i Norge, i utlandet eller har ukjent bostedsland

Mindre enn 10 virksomheter har reelle rettighetshavere med russisk statsborgerskap. Det samme gjelder Kina og Iran. 55 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest finansielt hemmelighold (hvorav hele 52 har reelle rettighetshavere i Sveits). 69 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest unngåelse av selskapsskatt (hvorav hele 52 har reelle rettighetshavere i Sveits).

Vi definerer virksomheter innen utvinning av naturressurser som virksomheter med en av de følgende som sin primære næringskode:

02: Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk

03: Fiske, fangst og akvakultur

06: Utvinning av råolje og naturgass

07: Bryting av metallholdig malm

08: Bryting og bergverksdrift ellers

09: Tjenester tilknyttet bergverksdrift og utvinning

16: Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og fellematerialer, unntatt møbler

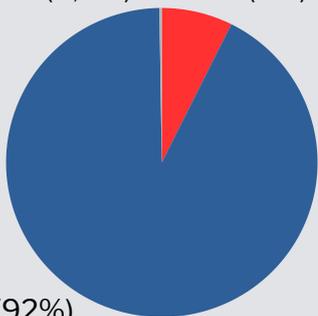
23: Produksjon av andre ikke-metalliske mineralprodukter

24: Produksjon av metaller

MATSIKKERHET

Antall virksomheter hvor eiers statsborgerskap er norsk, utenlandsk og ukjent

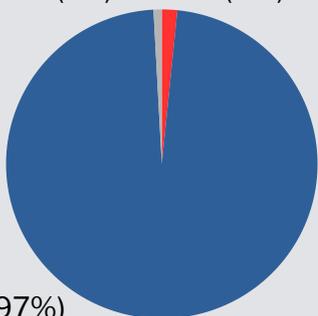
11 (0,2%)   327 (7%)

4 102 (92%)

Antall virksomheter hvor eiere bor i Norge, i utlandet eller har ukjent bostedsland

38 (1%)   71 (2%)

4 331 (97%)

Figurforklaring:

- Norge
- Utlandet
- Ukjent

Skjult eierskap av norsk matforsyning utfordrer norsk beredskap. Hvis utenlandske eiere fra stater Norge ikke har et sikkerhetssamarbeid med, kontrollerer store deler av jordbruksareal, fiskeoppdrett eller matproduksjon, blir Norge sårbart.

Mindre enn 10 virksomheter har reelle rettighetshavere med russisk statsborgerskap. Det samme gjelder Iran. For Kina er tallet 0. 30 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest finansielt hemmelighold (hvorav hele 24 har reelle rettighetshavere i Sveits). 40 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest unngåelse av selskapsskatt (hvorav hele 24 har reelle rettighetshavere i Sveits).

Vi definerer virksomheter innen matsikkerhet som virksomheter med en av de følgende som sin primære næringskode:

- 01: Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk, jakt og viltstell
- 10: Produksjon av nærings- og nytelsesmidler

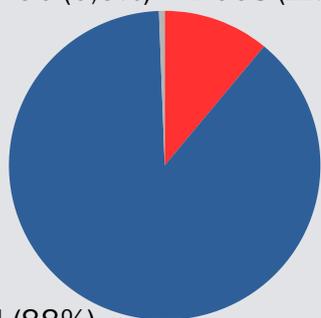
VELFERD

Figurforklaring:

- Norge
- Utlandet
- Ukjent

Antall virksomheter hvor eiers statsborgerskap er norsk, utenlandsk og ukjent

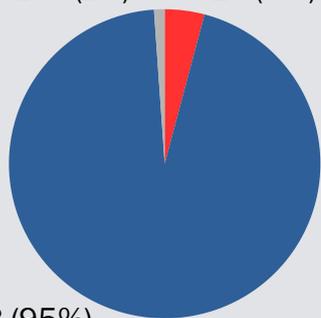
90 (0,6%)   1 668 (11%)

13 391 (88%)

Antall virksomheter hvor eiere bor i Norge, i utlandet eller har ukjent bostedsland

167 (1%)   624 (4%)

14 358 (95%)

Skatteparadis-eierskap av en sektor som i stor grad er skattefinansiert, innebærer risiko for at pengene havner i skatteparadis. Informasjon om reelle rettighetshavere og landtilhørighet er også viktig når innkjøpere vurderer om aktørene er seriøse. For eksempel har Aftenposten avslørt selskapet Orange Helse sine koblinger til skatteparadis. Selskapet var en viktig leverandør av vikartjenester til eldreomsorg hos norske kommuner og helseforetak. [29]

25 virksomheter har reelle rettighetshavere med russisk statsborgerskap. For Kina er tallet 10, og for Iran er tallet 20. 492 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest finansielt hemmelighold (hvorav hele 491 har reelle rettighetshavere i Sveits). 501 virksomheter har reelle rettighetshavere som bor i ett av de ti landene som tilbyr mest unngåelse av selskappsskatt (hvorav hele 491 har reelle rettighetshavere i Sveits).

Vi definerer velferdsvirksomheter som virksomheter med en av de følgende som sin primære næringskode:

85: Undervisning

86: Helsetjenester

87: Helse- og omsorgstjenester med sykepleie i institusjoner og andre botilbud

88: Omsorgs- og sosialtjenester uten botilbud

6. KONKLUSJON OG ANBEFALINGER

Formålet med denne rapporten er å gi et inntrykk av hvorvidt, og hvordan, registeret over reelle rettighetshavere har ført til større åpenhet rundt eierskap i Norge. Vi har sett på dette langs to dimensjoner – registerets tekniske utforming og brukervennlighet, og hvilket bilde registeret gir av eierskap i Norge i dag.

REGISTERETS TEKNISKE UTFORMING OG BRUKERVENNLIGHET

Registeret har et teknisk robust system som følger anerkjente datastandarder. Eierskap knyttes til offisielle organisasjonsnumre, og data leveres i et strukturert format som er i tråd med andre offentlig tilgjengelige data. Dette gir et solid grunnlag for analytisk bruk og samhandling med andre kilder.

Registreringspliktige skal også oppdatere endringer løpende, samtidig som historiske opplysninger blir lagret. Dette sikrer at registeret både er oppdatert og forutsigbart for brukere.

Andre deler av den tekniske utformingen er imidlertid problematiske, både med tanke på brukervennlighet og nytteverdien av registeret. Innsynsløsningen for aktører med berettiget interesse tillater kun søk på organisasjonsnummer, ikke navn på virksomhet eller person. Dette er et lite intuitivt utgangspunkt for oppslag, da de fleste typisk heller kjenner navn på virksomhet eller eier. Allerede før man gjør oppslag, vil det derfor ofte oppstå behov for å oppsøke andre kilder, om enn kun for å finne organisasjonsnummeret en kan søke på.

Dersom utgangspunktet for en undersøkelse er et personnavn, er registeret lite brukbart. Om en for eksempel ønsker å undersøke en potensiell interessekonflikt, må en allerede kjenne til en persons koblinger til en virksomhet, og virksomhetens organisasjonsnummer, for å finne personen i registeret. Med dette formålet tilfører registeret ingen verdi.

Registerfører (Brønnøysundregistrene) kan kun tilby uttrekk fra registeret og søkbarhet på fysisk person for offentlige myndigheter. Disse er også de eneste som har tilgang til fødselsnummer som en unik identifikator for personer. For øvrige brukere av registeret, begrenser mangel på unike identifikatorer for enkeltpersoner muligheten til å kryssreferere data med andre kilder. Det blir dermed vanskeligere å verifisere informasjonen i registeret.

Registerfører tilbyr ikke programvare eller veiledning for å bygge programvare som kan gjøre API-spøringer.

Aktører som skal ha tilgang, men ikke er offentlige myndigheter, må derfor utvikle dette selv. Dette krever betydelig IT-kompetanse, og skaper en fragmentering av innsynsløsninger som registerfører har lite kontroll over. Videre risikerer det å ekskludere aktører som har rett til innsyn i registeret, men ikke har tilstrekkelig kompetanse til å utføre det tekniske oppsettet. Dette gjør seg særlig gjeldende for mindre ressurssterke aktører, for eksempel lokalaviser og små sivilsamfunnsorganisasjoner.

HVA DET NYE EIERREGISTERET KAN – OG IKKE KAN – FORTELLE OSS

Analysen av innholdet i registeret gir et sammensatt bilde. For det første er det mange virksomheter vi ikke kan si noe om. Det er enten fordi de ikke har registrert opplysninger i registeret, fordi de har registrert at de ikke har reelle rettighetshavere, fordi de ikke har klart å identifisere sine reelle rettighetshavere, eller fordi informasjonen de har registrert ikke gjør det mulig å identifisere de reelle rettighetshaverne.

I tillegg er det flere registreringer som fremstår usannsynlige eller umulige. Flere virksomheter har registrert døde reelle rettighetshavere, og flere har registrert barn under 13 år. Dette bør ikke kunne regnes som personer som kan utøve reell kontroll over en virksomhet.

Det er likevel svært mange virksomheter vi nå har adskillig mer informasjon om. Registeret over reelle rettighetshavere pålegger virksomheter å oppgi hvorvidt et eierforhold er direkte eller indirekte. Her er Norge et foregangsland, sammenlignet med for eksempel Storbritannia, hvis tilsvarende register ikke krever rapportering om forhold er direkte eller indirekte. [30] Vi finner at rundt to tredjedeler av virksomheter med informasjon om reelle rettighetshavere, er direkte eid. Hvis forholdet er indirekte må registreringspliktige oppgi mellomliggende virksomheter. Denne informasjonen gjør det mulig å kartlegge kompleksitet i eierstrukturer. Vi finner enkelte virksomheter som inngår i svært kompliserte eierkjeder, med opp til 17 mellomliggende virksomheter og opp til 33 registrerte rettighetshavere.

Vi finner også at de fleste virksomheter eies av nordmenn bosatt i Norge. Et stort flertall av virksomheter med utenlandsk eierskap, eies av personer som bor i, og er statsborgere av, land innen EU og EFTA. Spesielt Sveits peker seg ut som et land hvor mange virksomheter har eiere, og nærmere undersøkelser viser at svært mange av eierne som bor i Sveits, har norsk statsborgerskap.

En rekke virksomheter har eierkoblinger til land med særlig risiko. Risiko dreier seg her både om sikkerhetspolitikk, sanksjoner, skattunngåelse og finansielt hemmelighold.

Vårt dypdykk i eierskap av virksomheter i spesifikke næringer, viser også at norsk eierskap er hovedregelen. Et fåtall virksomheter knyttes imidlertid til eiere fra land preget av ovennevnte risikoer. Vi håper vår kartlegging inspirerer til videre undersøkelse av virksomheter innen disse kategoriene.

Samlet sett er det vår vurdering at registeret over reelle rettighetshavere gir innsyn i en rekke forhold som ikke tidligere har vært tilgjengelig. Dette gjelder særlig kompliserte eierskapskjeder og utenlandsk eierskap. Det store volumet av manglende og mangelfulle registreringer, samt de usannsynlige forholdene vi påpekte, svekker imidlertid tilliten til informasjonskilden. Mye viktig informasjon om både kompleksitet og utenlandsk eierskap kan ligge skjult bak manglende, mangelfulle og feilaktige opplysninger.

ANBEFALINGER

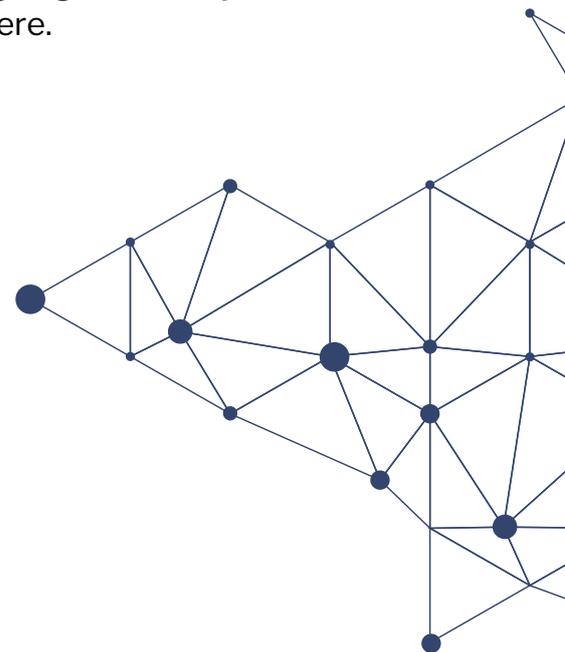
FUNKSJONALITET

Hvordan en utformer et åpenhetstiltak, har betydelige konsekvenser for hvor mye åpenhet det skaper. At registeret er så lite tilgjengelig og mangler så mye informasjon, svekker verdien det har for å oppnå formålene for samfunnet.

Samlet sett er det vår vurdering at registeret vi har i dag er et stykke unna ambisjonsnivået i Stortingets vedtak, både i 2015 og i 2019. Selv om registerets begrensede innretning er begrunnet i personvern, fremstår Norge som overforsiktig sammenlignet med andre EU-land. Spesielt den tekniske løsningen virker unødvendig restriktiv. Tidligere i år uttalte EFTA-domstolen at innsynsløsninger for registre over reelle rettighetshavere bør være effektive. [31]

For å styrke brukervennligheten, og være i tråd med EFTA-domstolens uttalelse, bør registeret få en bedre tilgangsmekanisme. Dette innebærer et brukergrensesnitt, søk på virksomhets- og personnavn, samt mulighet for nedlasting av totalbestand og selvbestemte mengder data. Nærings- og fiskeridepartementet har estimert at dette vil koste 14–18 millioner kroner å gjennomføre. [32] Dette er en liten pris å betale for betydelig økt samfunnsnytte. Bedre funksjonalitet vil styrke arbeidet mot korrupsjon, økonomisk kriminalitet og skatteunndragelse.

Etter norsk lov må en fysisk person kontrollere mer enn 25 % av en virksomhet for å regnes som reell rettighetshaver. Som analysen vår viser, er det svært mange virksomheter som oppgir å ikke ha reelle rettighetshavere. Registeret gir oss ingen ny informasjon om egentlig eierskap av disse virksomhetene. Vi ville fått langt mer informasjon om terskelen ble senket. Stortinget sa allerede i vedtaket i 2015 at "Definisjonen av 'beneficial owners' må ligge på et nivå som gjør at Norge fortsatt fremstår som et foregangsland når det gjelder åpenhet om eierskapsspørsmål". [33] Både på Oslo Børs og i internasjonale regelverk er grensene for meldeplikt om eierskap betydelig lavere – ofte ned mot 5 %. Tax Justice Norge mener grensen for rapporteringsplikt til det norske registeret bør senkes til 5 %. Dermed kan Stortingets ambisjonsnivå etterleves, og registerets nytteverdi bli vesentlig høyere.

TILGANG

Videre er det for få aktører som har tilgang. Mange aktører med viktige roller innen antihvitvasking, beredskap og bekjempelse av økonomisk kriminalitet, er ekskluderte.

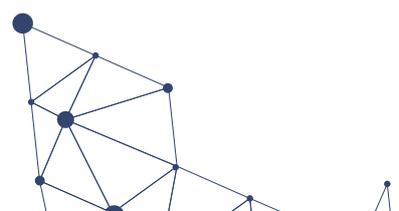
Offentlige innkjøpere har for eksempel ikke tilgang til registeret. I anskaffelsesprosesser er det vesentlig å sikre at potensielle leverandører er seriøse aktører. Her gjøres det allerede et grundig vurderingsarbeid, men bedre informasjon om eierskap kan styrke dette arbeidet. Derfor har utvalget som utredet forslag til ny lov om offentlige anskaffelser, foreslått "at alle oppdragsgivere etter anskaffelsesregelverket bør få tilgang til registeret over reelle rettighetshavere". [34]

Også politiske partier bør få tilgang. Partiloven plikter partier å undersøke givere, for å kunne akseptere økonomiske bidrag. Tilgang til registeret over reelle rettighetshavere vil gjøre det lettere å undersøke givere når disse er virksomheter. [35]

Hvilke aktører som burde få tilgang, avhenger dels av hvilke formål registeret skal tjene. Stortinget har vært tydelig på de mange hensynene som motiverer tiltaket, her fra Stortingets behandling 17. juni 2024:

"Komiteen mener det i denne sammenheng er nødvendig å avveie åpenhet opp mot andre samfunnshensyn. Komiteen understreker at et åpent register over faktisk eierskap vil tjene flere samfunnsformål enn kun antihvitvasking, som er bakgrunnen for EUs hvitvaskingsdirektiv. Stortinget har pekt på flere målsettinger ved å opprette et norsk register over reelle rettighetshavere, eksempelvis å motvirke skatteunndragelse, øke åpenhet om eierskap av eiendom og offentlige innkjøp, motvirke korrupsjon og synliggjøre interessekonflikter, styrke etterlevelse av sanksjonsregimer og muliggjøre målrettede sanksjoner, hjelpe med å vurdere konsentrasjon av eierskap i markeder og bidra til forskning på tvers av land." [36]

Tax Justice Norge mener, som Stortinget, at enhver bør få tilgang til registeret over reelle rettighetshavere. Informasjon om hvem som eier hva i Norge er i offentlighetens interesse, noe alle samfunnshensynene Stortinget trekker frem illustrerer. Informasjonen blir også bedre når flere har tilgang, ettersom flere kan ettergå den. Funnene i denne rapporten indikerer at datakvaliteten har et betydelig forbedringspotensial. På kort sikt bør flere, som innkjøpere og partier, kunne regnes som å ha berettiget interesse, og få tilgang. Men på sikt bør registeret bli åpent for allmennheten.

KOORDINERING

For å få et bilde av hvem som eier hva, trenger man mer enn kun det norske registeret over reelle rettighetshavere. I tillegg til å forbedre registeret, må man sikre at det integreres i et helhetlig system for mer åpenhet. Skatteetaten, Brønnøysundregistrene og Kartverket har de siste årene utredet hvordan vi kan sikre bedre informasjon om eiere av aksjer og fast eiendom. [37] De har anbefalt å arbeide for et bredt økosystem hvor ulike registre og datakilder kan ses i sammenheng for å gi et bedre bilde av eierskapsinformasjon. I det videre arbeidet bør det, slik utrederne også anbefaler, jobbes for at registeret over reelle rettighetshavere integreres i planene om dette større økosystemet.

Her er det også viktig å se på kvaliteten og tilgjengeligheten av eksisterende kilder for eierskapsinformasjon. Mange opplysninger i Kartverkets eiendomsregister og Brønnøysundregistrenes nettbutikk, er i dag bak betalingsmur. Hvorvidt et aksjeeierskap holdes gjennom A- eller B-aksjer er for eksempel vesentlig informasjon for å vurdere kontroll av et selskap. Men akkurat hva disse ulike aksjonærrettighetene innebærer, ligger i selskapers vedtekter, som Brønnøysundregistrene tar seg betalt for å gi innsyn i. Et grunnprinsipp i det videre arbeidet for mer åpenhet, også i lys av disse utredningene, bør være å sikre at informasjon er av høy kvalitet, at den er åpent tilgjengelig, og at den er gratis.

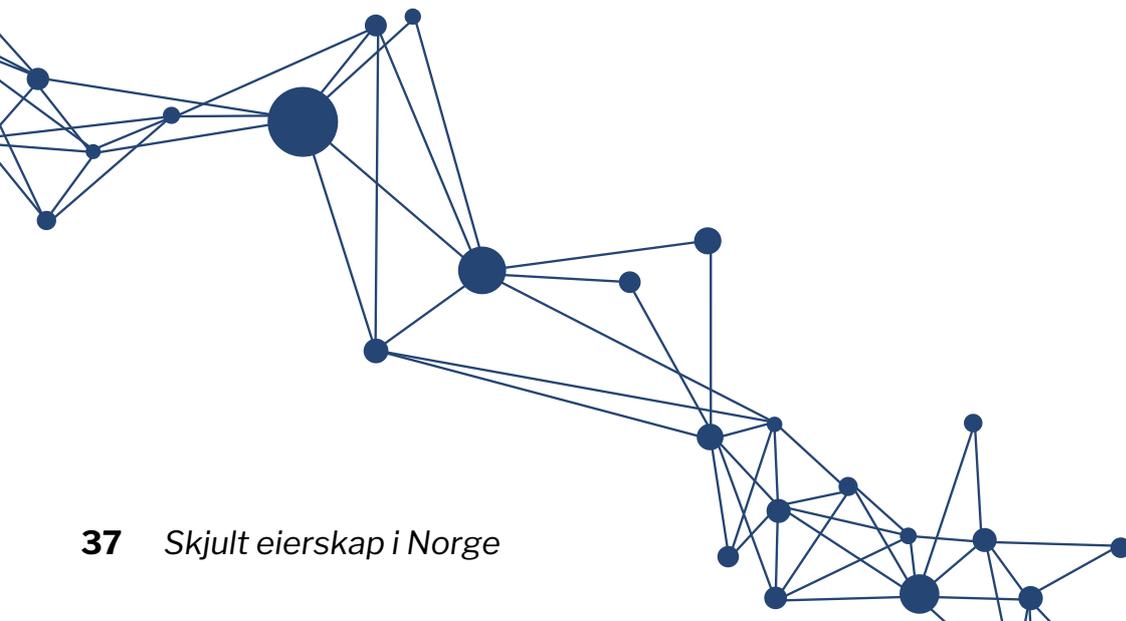
Norsk åpenhet er ikke i seg selv tilstrekkelig for å bekjempe grensekryssende økonomisk kriminalitet. Mange land har svake eierskapskrav. Informasjonen i det norske registeret, spesielt der eierskap er grensekryssende, blir dermed vanskeligere å verifisere. For å maksimere effekten av registeret over reelle rettighetshavere, bør Norge være en aktiv pådriver for økt internasjonal koordinering og deling av eierskapsinformasjon. I OECD bør samarbeidet om automatisk informasjonsutveksling av bankkontoinformasjon fortsette å styrkes og utvides til nye land. Slik utveksling bør også utvides til andre eiendeler. Norge bør følge opp G20 sitt initiativ for økt informasjonsutveksling om eierskap av fast eiendom.

Samarbeidet for mer åpenhet bør også skje i globale fora. I den forbindelse bør Norge følge opp de langsiktige målene forankret i FN-konferansene "Finansiering for utvikling". I sluttdokumentet etter årets konferanse ble landene enige om å utrede muligheten for et globalt register over reelle rettighetshavere. [38] Bedre internasjonal koordinering kan legge grunnlaget for et globalt eierregister, hvor opplysninger om eierskap av alle slag kan forenes i et felles rammeverk.

Gjennomslag i globale prosesser er helt sentralt for å gi alle land mulighet til å bekjempe de negative effektene av skjult eierskap.

TAX JUSTICE NORGES HOVEDANBEFALINGER

- Registeret over reelle rettighetshavere må ha en **effektiv tilgangsmekanisme**. Dette innebærer et brukergrensesnitt, søk på virksomhets- og personnavn, samt mulighet for nedlasting av totalbestand og selvbestemte mengder data.
- Registeret må **åpnes for allmennheten**. Som strakstiltak må den åpnes for flere aktører, som offentlige innkjøpere og politiske partier.
- **Terskelen** for å regnes som reell rettighetshaver bør senkes fra 25 % til **5 %**.
- Registeret må kobles sammen med annen eierskapsinformasjon i et felles **økosystem for eierskapsopplysninger**, som er av **høy kvalitet, åpent og gratis**.
- Norge må **arbeide internasjonalt** for å bygge og forbedre systemer for automatisk informasjonsdeling og åpenhet om eierskapsopplysninger på tvers av landegrenser. Målet må være et **globalt eierregister**.

Fotnoter

- [1] Se for eksempel NSM sin [Risiko 2025](#), E-tjenesten sin [Fokus 2025](#) og Økokrim sin [Trusselvurdering 2024](#).
- [2] [Open Ownership map: Worldwide action on beneficial ownership transparency](#). Openownership.org
- [3] [Innst. 298 S \(2014-2015\)](#).
- [4] [Prop. 109 L \(2017-2018\)](#), [Innst. 143 L \(2018-2019\)](#), [Lovvedtak 38 \(2018-2019\)](#).
- [5] Tax Justice Norge et al. (2018). [Direkte og indirekte eierskap](#).
- [6] Tax Justice Norge et al. (2018). [Direkte og indirekte eierskap](#).
- [7] En kan faktisk spore det politiske arbeidet tilbake til 2003. Da ble organisasjonen Tax Justice Network grunnlagt, som samtidig lanserte åpenhet i eierskap som ett av sine hovedtiltak. Tax Justice-bevegelsen som sprang ut av dette, har jobbet globalt og nasjonalt for å opprette og forbedre registre over reelle rettighetshavere siden den gang.
- [8] [Innst. 298 S \(2014-2015\)](#).
- [9] [Prop. 109 L \(2017-2018\)](#), [Innst. 143 L \(2018-2019\)](#), [Lovvedtak 38 \(2018-2019\)](#).
- [10] [Innst. 298 S \(2014-2015\)](#).
- [11] [Sak C-37/20 og C-601/20 \(WM og Sovim SA v. Luxembourg Business Registers\)](#), 22. november 2022.
- [12] [Innst. 365 L \(2023-2024\)](#).
- [13] Veland, J. (27.10.2025). [Register over reelle rettighetshavere: Veiledning og programvare](#). Taxjustice.no.
- [14] Open Ownership. (30.09.2025). [Usable beneficial ownership data](#). Openownership.org.
- [15] Riallet, J. (14.04.2025). [Understanding beneficial ownership data use](#). Openownership.org.
- [16] [Forskrift til lov om register over reelle rettighetshavere § 3-11 \(3\)](#).
- [17] Unike personer identifisert med kombinasjon av navn, fødselsdato og statsborgerskap. Disse er anonymisert.
- [18] Forskrift til lov om register over reelle rettighetshavere §3-4 (4) spesifiserer at registreringspliktig da skal registrere opplysninger om daglig leder, styremedlemmer, eller personer med tilsvarende posisjoner.
- [19] Grunnet dataminimering av hensyn til personvern, har vi fjernet opplysninger om fødselsdato fra spørringene vi har gjort gjennom API-et. For å komme frem til dette funnet, har vi benyttet fødselsår.
- [20] Forskrift til lov om register over reelle rettighetshavere § 3-4 (2) spesifiserer at registreringspliktige som ikke er stiftelser eller forvaltere av utenlandske trusters eller lignende juridiske arrangementer skal oppgi informasjon om mellomliggende virksomheter, selv hvis disse er utenlandske.
- [21] Tax Justice Network. (1.10.2024). [Corporate Tax Haven Index 2024](#). Taxjustice.net.
- [22] Tax Justice Network. (3.6.2025). [Financial Secrecy Index 2025](#). Taxjustice.net.
- [23] Se for eksempel NSM sin [Risiko 2025](#), E-tjenesten sin [Fokus 2025](#) og Økokrim sin [Trusselvurdering 2024](#).
- [24] Virksomheter som ville falt inn i kategorien basert på deres ikke-primære næringskode, er med andre ord ikke med i analysen.
- [25] Gjernes, K., et al. (25.11.2022): [Hvem eier Norge?](#) Dagens Næringsliv.
- [26] Gjernes, K., et al. (25.11.2022): [Hvem eier Norge?](#) Dagens Næringsliv.
- [27] Rønnfeldt, A. S., et al. (9.4.2024). ["Russerhyttene" ved Bardufoss](#). TV 2.
- [28] Torset, N., et al (28.10.2021). [Schjødt-advokater var stråmenn for mektige russere](#). E24.
- [29] Torset, N., et al. (28.11.2017) [Helsemilliarden](#). Aftenposten.
- [30] Companies House. (9.11.2020). [People with significant control \(PSCs\)](#). Gov.uk.
- [31] Veland, J. (23.05.2025) [EFTA-domstolen krever mer åpenhet fra Norge](#). Taxjustice.no.
- [32] Tax Justice Norge (21.10.2025). [Fortsatt mulig å skjule eierskap i Norge](#). Taxjustice.no.
- [33] [Innst. 298 S \(2014-2015\)](#).
- [34] NOU 2024: 9. [Ny lov om offentlige anskaffelser. Andre delutredning](#), s. 134.
- [35] Kristiansen, B. S. (19.09.2025) [Fortsatt åpning for anonyme penger](#). Klassekampen.
- [36] [Innst. 365 L \(2023-2024\)](#).
- [37] Se Skatteetaten og Brønnøysundregistrene sin [konseptvalgutredning om eierskap av aksjer](#), og Kartverkets [konseptvalgutredning om eierskap av fast eiendom](#).
- [38] Sevilla Commitment. [Fourth International Conference on Financing for Development](#) (s. 10).

